

РОЗДІЛ 4

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 334.021

Романко О. П.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

РОЗРОБЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ З АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

Досліджено теоретичні питання розроблення активізаційних засобів, що спрямовані на інноваційно-інвестиційну діяльність регіону для підвищення конкурентоспроможності. Дані пропозиції враховують суб'єктний, об'єктний та комплексний підходи до здійснення заходів, які спрямовані на підвищення ділової активності інноваційно-інвестиційної регіональної сфери. Здійснення даного типу заходів передбачає задіювання всіх верств населення регіону, а саме суб'єктів регіонального управління, економічно активних суб'єктів та населення, це дає можливість уникнути диспропорційного розвитку суб'єктів регіону.

Ключові слова: інноваційна діяльність регіону, інвестиційна діяльність регіону, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності регіону.

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність становить серцевину сучасної економіки, вона дає можливість розвиватися, а інноваційно-інвестиційна діяльність свідчить про високий рівень розвитку усвідомлення майбутнього розвитку суб'єктам управління. У світі домінує інноваційно-інвестиційний тип економічного зростання. Така діяльність є не лише підставою для формування конкурентоспроможності країн та регіонів, а й визначає їхнє місце у світовій ієрархії.

Відомий американський економіст Дж. Сакс за цією ознакою поділяє світ на три частини [1, с. 12]. Перша з них представлена високорозвиненими країнами та регіонами, в яких зосереджено близько 15% населення планети. Саме тут виробляються інновації, які розповсюджуються по світу. Друга частина, яка становить близько половини населення, здатна закуповувати та впроваджувати технологічні інновації у власне виробництво. І, нарешті, третя частина є фактично відірваною від світового технологічного розвитку: тут і не виробляють, і не впроваджують інновацій. При цьому науковець наголошує, що розмежування не завжди збігається з національними кордонами, а має чітко виражений регіональний характер.

Звісно, регіональний рівень впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність не має компетенції здійснити фундаментальні зміни для кардинально векторних здвигов для даної діяльності, однак має свої незамінні особливості та можливості. У багатьох країнах із розвинутою економікою саме регіональний рівень здійснює апробацію певних заходів впливу та з отриманою ефективністю результатів після модернізації впроваджуються на національному рівні. Так і з підтримкою регіональних органів влади можуть створюватися чи зароджуватися процеси, які будуть мати достатньо сильний позитивний вплив державного значення підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми пошуку внутрішніх і зовнішніх методів удосконалення системи державного управління інвестиційною та інноваційною діяльністю на регіональному рівні розглядаються у працях таких дослідників, як: Т.Г. Затонацька, А.В. Ставицький, В.Ф. Кифяк, В.Л. Осецький, В.В. Борщевський, М.І. Крупка, О.Є. Литвиненко, О.В. Шапо-

валов та ін. У роботах цих авторів знаходять відображення різні аспекти інноваційно-інвестиційної політики держави, пов'язані зі стимулюванням їх активності та ефективною мобілізацією внутрішніх і зовнішніх джерел для використання широкого спектру інструментів та методів стимулювання.

Однак у сучасних умовах національного розвитку економіки країни та впровадження реформи децентралізації публічної влади постає необхідність у розробленні методів активізації інноваційно-інвестиційних видів господарської діяльності на регіональному рівні.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розроблення пропозицій, методів та напрямів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на регіональному рівні впровадження.

Виклад основного матеріалу. Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні – це система методів та механізмів впливу на регіональні суб'єкти господарювання, посилення їхньої діяльності у створенні та використанні інноваційних процесів, здійснення інвестицій в інноваційну діяльність. Регіон не тільки здійснює підбір і розроблення способів впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність, а й формує пріоритетні напрями розвитку діяльності для збільшення регіонального добробуту на межі суміжності та синергії регіональних галузей з інноваційною. Визначення таких напрямів є для регіональних суб'єктів управління ключовим, оскільки забезпечує підвищення конкурентоспроможності регіону за декількома складовими елементами одночасно, а саме – ділової активності та активності інноваційно-інвестиційної діяльності регіону. Тим паче таке ділове поєднання й об'єднання дає взаємоповнений цикл розвитку різних сфер та галузей практично не вичерпних можливостей.

Зосередивши увагу на регіональному рівні активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, можна, опираючись на світовий досвід рекомендувати визначитися регіонам не тільки в механізмах здійснення активізації, а й і з напрямками (шляхами) застосування впливу. Такі напрями мають базуватися на наявній регіональній інноваційній діяльності або бути новим викликом для неї. У будь-якому разі такий вибір може мати велике значення для економіки регіону та підвищення

рівня конкурентоспроможності, а за ефективної політики активізації інноваційної та інвестиційної діяльності стати передовими регіонами даного напрямку.

Напрями регіонального спрямування активізації інноваційно-інвестиційної діяльності можуть бути такими:

1. Галузеве спрямування інноваційної діяльності. Першою і беззаперечною галуззю для будь-якого регіону України є сільське господарство. За правильного підходу воно стає локомотивом економічного росту для всієї країни та дає можливість розвиватися суміжним галуззям. Основні аргументи цього твердження такі:

а) у країнах, які мають високий рівень розвитку інноваційної діяльності і частина населення займається сільським господарством, а подекуди більша частина всього населення. Наприклад, Індія входить до п'ятірки країн швидко розвиваючих ІТ-технологій, однак у ній зосереджено близько 3 млн. осіб населення, а в сільському господарстві – у 200 разів більше. Це та галузь, яка потребує значного людського ресурсу, відповідно, зменшується безробіття та збільшується самозайнятість населення регіону [2, с. 20];

б) поєднання інноваційної діяльності та сільського господарства дає невичерпну кількість викликів для новаторства і, відповідно, можливостей розроблення інноваційних продуктів. Такі продукти мають бути використані для підвищення рентабельності сільського господарства, конкурентоспроможності товарів за цінами та якісними характеристиками, збільшення ефективності використання природних та інших ресурсів, зменшення вибраності с/г діяльності; наближення до точних видів господарювання. Отже, від такої співпраці отримується взаємовигода трьох сторін: регіон формує відносини, що приносять прибутковість для місцевого бюджету та підвищують регіональну конкурентоспроможність, фермери отримують більш конкурентоспроможну продукцію для зовнішніх ринків, а суб'єкти інноваційної діяльності – інноваційний продукт як товар та, відповідно, рентабельний бізнес.

Другою галуззю регіональної уваги в активізації інноваційної діяльності може виступати будь-яка галузь, яка має значення для регіону або має намір такою стати. Туризм може сприяти та спожити інновації для власного розвитку. Базуючись на положеннях Генеральної угоди з торгівлі послугами, виділяють три напрями розвитку інновацій у туризмі.

Сьогодні число класифікацій видів та типів туризму зростає швидкими темпами, розрізняють 20 категорій та близько 100 видів туризму. Це свідчить про неосяжні можливості кожного міста чи іншого населеного пункту залучення до даної діяльності. Сучасний регіональний потенціал у туризмі формується не на основі природних та географічних умов, а на управлінських можливостях здійснити поштовх до розвитку даної сфери та утримувати темпи розвитку, а також здатність регіону підтримувати будівництво чи створення самих об'єктів туризму.

Галузеве спрямування інноваційної діяльності несе як індивідуальний характер, оскільки регіон може самостійно створити симбіоз двох галузей на основі власних конкурентних переваг чи набутого економічно-соціального досвіду, так і універсальність, що визначатиметься регіональною ініціативою для продуктивного об'єднання діяльності з міжрегіональною підтримкою і під-

вищенням конкурентоспроможності національної економіки.

2. Заходи активізації інноваційно-інвестиційної інфраструктури. Інноваційно-інвестиційна інфраструктура регіону є невідривною частиною національної, але з різницею в регіональному рівні впливу на неї в межах компетенції органів публічної влади. Вона представлена як суб'єктами інноваційної, інвестиційної діяльності та суб'єктами їх «обслуговування», так і комплексом економічних відносин, в які вони вступають для впливу на економічну дійсність. Отже, регіону слід урахувати елементи інституційного складника наявної даної інфраструктури та якість набутих та налагоджених взаємовідносин між учасниками – суб'єктами інфраструктури.

З інституційного погляду управління регіону притаманно в здійсненні своєї політики активізації інноваційно-інвестиційної діяльності тяжіти до збільшення кількості учасників відповідної інфраструктури, залучаючи нових та діючих суб'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності до регіональних процесів та проектів та налагодження довготермінових відносин. Джерелами такого кількісного розширення можуть стати ставати щойно створені суб'єкти та суб'єкти, з якими не здійснювалася співпраця як національного, так і зарубіжного рівня. Передумовою для цього є збільшення уваги іноземних суб'єктів венчурного капіталу на вітчизняний інноваційний потенціал. На протипагу негативним національним характеристикам економіки країни можуть стати регіональна зацікавленість та лобювання інтересів регіону з гарантіями виконання обов'язків як регіональних суб'єктів управління, так і регіональних суб'єктів ділової активності. Іноді для регіону актуально буде самостійно здійснювати активну участь в отриманні нових економічних зв'язків для розвитку інноваційно-інвестиційної інфраструктури та регіонального розвитку через реалізацію інноваційних проектів регіонального та державного значення.

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України з 2017 р. щорічно випускає доповнений інформаційний довідник програм бюджетної підтримки регіонів країни Європейським Союзом із розділом «Інноваційна економіка та інвестиції» в межах прийнятої Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. Він містить детальний опис кожної програми, перелік завдань, на вирішення яких спрямовані програми, очікувані результати та обсяги фінансування, на які можуть розраховувати регіони, втілюючи на своїх територіях такі програми [3, с. 40]. Такою фінансовою підтримкою може і має скористатися кожен регіон держави, але сьогодні є одиничні приклади тісної співпраці.

3. Використання результатів інноваційно-інвестиційної діяльності. Особливістю інноваційної діяльності є те, що інноваційний характер має не тільки кінцевий продукт, що потрапляє на ринок, а й технології, управлінські рішення, заходи підвищення і поліпшення продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємств тощо. Це дає змогу будь-яким суб'єктам регіону залучатися до інноваційних підходів для особистої чи ділової реалізації та ставати споживачами інноваційних продуктів. Своєю чергою, інвестиційна діяльність регіону теж не обмежена фінансовими суб'єктами, що реалізують свої послуги на регіональних ринках і дають можливість різній

формі суб'єктів господарювання здійснювати та ставати співучасниками інвестиційних процесів.

Використання інноваційно-інвестиційної діяльності передбачає задіювання, використання та впровадження продуктів інноваційної та інвестиційної діяльності, їхній складових елементів та заходів носіїв їхнього характеру для суб'єктної вигоди чи прибутку. Таке використання охоплює всі види суб'єктів та їх форми об'єднання і вимагає певних особливостей у застосуванні:

а) Використання органами публічної влади інноваційно-інвестиційної діяльності. Сьогодні громади держави й органи публічної влади зобов'язані ставати на чолі нових форм та методів управління, здійснювати постійне підвищення якості своїх управлінських механізмів і перебувати в пошуку інноваційних рішень для розвитку регіону. Суб'єкти управління територіальними одиницями стають основними споживачами, а також започатковують культуру споживання інноваційно-інвестиційної діяльності та дають приклад для наслідування. Мотивацією для цього стає потреба в здійсненні політики підвищення регіональної конкурентоспроможності на стратегічному і тактичному рівнях в умовах жорсткої конкуренції між регіонами за наявності тотожних, державно наділених механізмів та індивідуально регіонального підходу і навичок в управлінні. Для регіональних управлінців інноваційно-інвестиційна діяльність може задовольняти такі потреби:

- застосування інноваційних інструментів для стимулювання та підтримки економічно-соціального розвитку регіону;
- застосування сучасних новітніх продуктів для ведення внутрішньої, організаційної роботи суб'єктів різних ієрархій управління регіоном, їх комунікації та зв'язку;
- заміна адміністративних послуг на ефективніші та мобільніші, що сприятимуть вільному доступу населення;
- інноваційні підходи до мотивації суб'єктів територіального управління та реалізації системи протидії здійсненню громадського контролю;
- розвиток міжрегіонального та міжнародного співробітництва суб'єктів управління територіями та переймання відповідного досвіду в інноваційному управлінні;
- інвестиційне залучення для заходів інноваційного впровадження функціонування органів публічної влади;
- постійне підвищення кваліфікації суб'єктів управління регіоном та отримання ними «швидких» знань у сучасних інструментах та методах на основі інноваційності;
- розроблення та впровадження планів та проєктів із використанням інноваційних заходів та способів задоволення потреб населення регіону.

б) Використання суб'єктами господарювання інноваційно-інвестиційної діяльності. Не кожний суб'єкт господарювання створюється тільки заради отримання максимального прибутку. Мотивації застосування інноваційних підходів та продуктів підприємницької діяльності набагато ширші і різноманітніші. Сьогодні немає жодної глобальної економічної інституції, яка б не стверджувала про головний драйвер розвитку – інноваційний шлях розвитку всіх суб'єктів господарювання. Україна за темпами впровадження інновацій для підприємства має мізерні результати, здебільшого через відсутність розвитку інноваційного ринку та державної підтримки в інвестуванні та кредитуванні таких заходів.

в) Використання населенням регіону інноваційно-інвестиційної діяльності. Населенню регіону притаманний розвиток, а його швидкість та напрям залежать від багатьох чинників, у тому числі внутрішньорегіональних та зовнішніх національних. Використання інновацій населенням розпочинається з регіонального їх впровадженням та доступу або з індивідуальної потреби використання для власного задоволення. Переваги такого споживання у такому:

для регіону:

- це метод підвищення активності інноваційно-інвестиційної діяльності розвитку регіону та підвищення комфортності проживання населення;
  - регіональний сучасний метод розвитку власної інфраструктури, містобудування, стратегічного планування «розумного» регіону;
  - вирішення питань та проблем для соціального споживання інноваційними способами;
  - отримання доходів до бюджету в разі самоопукності та прибутковості даних проєктів;
- для населення:*
- метод залучення до індивідуального саморозвитку спільно з регіональним;
  - осучаснення вирішення потреб та викликів від населення регіону;
  - можливість впливати на регіональні рішення та створювати прецеденти особистої участі в містобудуванні;
  - підвищення комфортності та безпеки життя, можливість проявлення громадського обов'язку та ін.;

для новаторів та інвесторів:

- новий перспективний ринок інноваційних продуктів;
- спосіб впровадження стартапів, орієнтованих на соціальне споживання, відповідно, збільшується зацікавленість в їх розробках;
- державна підтримка та фінансування соціальних інноваційних продуктів;
- прибуткові інвестиції, які в разі успішності в одному регіоні стають потребою всіх регіонів держави;
- можливість здійснювати розвиток регіону на основі власних інноваційних проєктах та інвесторах.

Сьогодні найбільш активними у застосуванні соціального споживання інновацій є такі міста, як Вінниця, Київ, Львів, Харків [4, с. 1]. Вони є засновниками основних інноваційних рішень національного значення в таких напрямках, як: електронне управління, відкритість управління, у тому числі бюджету, адміністративні послуги для населення, комунікація в комунальній сфері, транспортна інфраструктура, розвиток соціальних сфер, питання безпеки та свідомості громадян, туристичні інновації. Основними недоліками такого локального розвитку інноваційного споживання є саме регіональні розбіжності в політиці застосування та впровадження інноваційних продуктів та першочерговість соціальних потреб. Тим паче такі інновації застосовуються здебільшого для обласних міст, а решта регіону залишається без уваги через вартість таких продуктів або для частини населення, яке може їх спожити.

Для використання інноваційних продуктів питання регіональної приналежності немає значення, оскільки регіон залишається подекуди єдиним мотиватором для такого здійснення. На ньому зосереджені механізми та інструменти активізації інноваційної та інвестиційної діяльності в регі-

оні та зосереджені можливості підвищення інтелектуальності свого населення. Це призводить не тільки до збільшення конкурентоспроможності регіону чи країни, це є сучасним способом залишатися країною з економічно-соціальним розвитком із високим рівнем добробуту населення.

Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні застосовується з огляду на суб'єктний та об'єктний погляд щодо здійснення заходів такого впливу. Такий підхід має низку переваг: по-перше, комплексність у заходах впливу за одночасної вузькоспрямованості згідно з цілями регіону; по-друге, спонукає до індивідуального та колективного формування інноваційно-інвестиційної культури використання даної діяльності в регіоні; по-третє, існує в тандемі сучасного розвитку інноваційно-інвести-

ційної діяльності та не створює одиничні «локомотиви» їх прогресу.

Висновки і пропозиції. Таким чином, нами запропоновано основні напрями, шляхи та заходи активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні, яка передбачає розвиток регіональної економічної та соціальної сфер. Використання у регіонах зазначених підходів до формування та реалізації своєї політики активізації цієї діяльності має здійснюватися органами публічної влади в межах національної концепції розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності держави. Такі заходи діють як індивідуально, так можуть і входити у комплекс до політики підвищення регіональної конкурентоспроможності для більшої ефективності для життєдіяльності регіону.

Список використаних джерел:

1. Сакс Дж. Экономическая конвергенция и экономическая политика. *Вопросы экономики*. 2005. № 5. С. 13–38.
2. Новиков В.С. *Иновации в туризме*. Київ : Академія, 2007. 208 с.
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-pNn11> (дата звернення: 01.03.2019).
4. Рейтинг-смарт іновациі для міст України : веб-сайт. URL: <http://www.urbanua.org/dosvid/ukrayinski-pryklady/340> (дата звернення: 01.03.2019).

Романко О. П.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

РАЗРАБОТКА РЕКОМЕНДАЦИЙ ПО АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНА

Резюме

Исследованы теоретические вопросы разработки активационных средств, направленных на инновационно-инвестиционную деятельность региона для его повышения конкурентоспособности. Данные предложения учитывают субъектный, объектный и комплексный подходы к осуществлению мероприятий, направленных на повышение деловой активности инновационно-инвестиционной региональной сферы. Для осуществления данного типа мероприятий предполагается задействование всех слоев населения региона, а именно субъектов регионального управления, экономически активных субъектов и населения, что позволяет избежать диспропорционального развития субъектов региона.

Ключевые слова: инновационная деятельность региона, инвестиционная деятельность региона, активизация инновационно-инвестиционной деятельности региона.

Romanko O. P.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

DEVELOPMENT OF RECOMMENDATIONS ON ACTIVATION OF INNOVATION-INVESTMENT ACTIVITY OF THE REGION

Summary

The theoretical issues of the development of activation tools aimed at innovation and investment activity of the region in order to increase its competitiveness are investigated. These proposals take into account subjective, object and complex approaches to the implementation of measures aimed at increasing the business activity of the innovation and investment regional area. Implementation of this type of activities involves the use of all strata of the population of the region, namely: subjects of regional governance, economically active subjects and the population, this makes it possible to avoid disproportionate development of the subjects of the region.

Keywords: innovative activity of the region, investment activity of the region, activation of innovation and investment activity of the region.